

Historia do 1918 r.

7

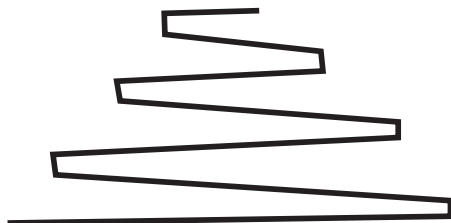
Podręcznik do nauki języka polskiego dla cudzoziemców

Teksty dla grup ekonomicznych

Rafał Bazaniak, Małgorzata Krzywańska, Mirosława Ledzion

Teksty dla grup ekonomicznych

W WIEŻY BABEL PO POLSKU

Podręczniki Studium Języka Polskiego dla Cudzoziemców UŁ

SERIA POD REDAKCJĄ
JOANNY KAŻMIERCZAK

Historia do 1918 r.

7

Podręcznik do nauki języka polskiego dla cudzoziemców

Teksty dla grup ekonomicznych

Rafał Bazaniak, Małgorzata Krzywańska, Mirosława Ledzion

Rafał Bazaniak, Małgorzata Krzywańska, Mirosława Ledzion – Uniwersytet Łódzki
Studium Języka Polskiego dla Cudzoziemców, 90-237 Łódź, ul. Jana Matejki 21/23

RECENZENT

Maciej Franz

REDAKTOR INICJUJĄCY

Iwona Gos

REDAKTOR WYDAWNICTWA UŁ

Bogusław Pielat

SKŁAD I ŁAMANIE

Munda – Maciej Torz

PROJEKT OKŁADKI

Katarzyna Turkowska

Zdjęcie wykorzystane na okładce: <https://commons.wikimedia.org>

Kazanie Skargi

Publikacja finansowana ze środków Studium Języka Polskiego dla Cudzoziemców

© Copyright by Authors, Łódź 2017

© Copyright for this edition by Uniwersytet Łódzki, Łódź 2017

Wydane przez Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego

Wydanie I. W.07733.16.0.S

Ark. wyd. 5,0; druk. 12,625

ISBN 978-83-8088-576-9

e-ISBN 978-83-8088-577-6

Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego

90-131 Łódź, ul. Lindleya 8

www.wydawnictwo.uni.lodz.pl

e-mail: ksiegarnia@uni.lodz.pl

tel. (42) 665 58 63

SPIS TREŚCI

PRZEDMOWA	7
Część wstępna	9
1. Historia gospodarcza jako nauka	9
2. Bardzo ważne pojęcia ekonomiczne	15
Część I. HISTORIA POLSKI	19
Rozdział I. Państwo Piastów (X–XIV w.)	21
1. Słowianie na ziemiach polskich w okresie przedpaństwowym	21
2. Powstanie i umocnienie się państwa polskiego	27
3. Państwo patrymonialne	32
4. Polska w okresie rozbitcia dzielnicowego w XII–XIII wieku	38
5. Polska pod rządami ostatnich Piastów	45
6. Ukształtowanie się monarchii stanowej (w XIV w.)	53
Rozdział II. Polska i Litwa w okresie jagiellońskim (koniec XIV w. – XVI w.) ..	59
1. Unie Polski w XIV i XV w.	59
2. Wojny z Państwem Zakonu Krzyżackiego o Pomorze Gdańskie	65
3. Unia lubelska w 1569 r.	71
4. Gospodarka folwarczno-pańszczyźniana w Polsce w XVI wieku.	75
5. Rola szlachty w życiu politycznym Rzeczypospolitej	79
Rozdział III. Kryzys Rzeczypospolitej pod rządami magnatów (XVII w. – pierwsza połowa XVIII w.)	87
1. Polityka zagraniczna Rzeczypospolitej	87
2. Kryzys gospodarczy	94
3. Kryzys polityczny	98
Rozdział IV. Walka o naprawę Rzeczypospolitej w drugiej połowie XVIII w. ...	103
1. Polityka gospodarcza Stanisława Augusta Poniatowskiego	103
2. Próby naprawy ustroju państwa	109
3. Walka o utrzymanie niepodległości	115

Rozdział V. Społeczeństwo i ziemie polskie w okresie zaborów (1795–1918)...	121
1. Zmiany polityczne na ziemiach polskich w okresie napoleońskim i po roku 1815.	121
2. Polityka zaborców wobec ludności polskiej i ziem polskich	126
3. Walka Polaków o niepodległość w XIX w.	134
4. Walka społeczno-gospodarcza i kulturalna o zachowanie tożsamości narodowej	139
5. Zmiany ekonomiczno-społeczne na ziemiach polskich w XIX w.	144
Część II. TEKSTY DODATKOWE	153
1. Świat starożytny.	155
2. Nowe państwa w średniowiecznej Europie.	160
3. Wielkie odkrycia geograficzne	165
4. Społeczeństwo i gospodarka Europy w XVIII wieku	171
5. Ekonomia klasyczna. Poglądy Adama Smitha	174
6. Fizjokratyzm i liberalizm	178
7. Przemiany społeczne w wieku XIX. Teoria ekonomii Karola Marksa	181
8. Pierwsza wojna światowa 1914–1918.	186
WYKAZ KSIĄŻĄT I KRÓLÓW POLSKI	193
KALENDARIUM NAJWAŻNIEJSZYCH WYDARZEŃ	197
WYBRANA LITERATURA	201

PRZEDMOWA

Prezentowana praca jest przeznaczona dla cudzoziemskich i polonijnych słuchaczy SJPdC UŁ, którzy planują studiować w Polsce kierunki ekonomiczne. Zawiera treści znajdujące się w programie nauczania historii dla grup ekonomicznych realizowanym w Studium. Korzystanie z niej ma ułatwić słuchaczom opanowanie materiału pod względem merytorycznym i językowym, aby mieli szansę rozumieć wykłady, brać aktywny udział w ćwiczeniach, seminariach, uczyć się samodzielnie i pomyślnie zdawać egzaminy na studiach.

W grupach, które rozpoczynają naukę języka polskiego od poziomu zerowego, teksty mogą być wykorzystywane od szóstego – ósmego tygodnia nauki języka. Słuchacze powinni być wówczas na poziomie językowym A1, to znaczy muszą rozróżniać rodzaje gramatyczne, odmieniać przez przypadki rzeczowniki i – przede wszystkim – mieć opanowany czas przeszły czasowników dokonanych i niedokonanych.

Praca obejmuje polityczne i gospodarczo-społeczne dzieje Polski do końca okresu zaborów – to znaczy do 1918 r. (Autorzy planują w najbliższym czasie wydać podręcznik przedstawiający dzieje Polski w XX i XXI w.) Książka ma kilka części. W części wstępnej wyjaśnione zostały podstawowe pojęcia historyczne i ekonomiczne. Część pierwsza, obejmująca historię Polski, składa się z pięciu rozdziałów ujętych problemowo, ale ułożonych chronologicznie. Rozdziały dzielą się na podrozdziały, które zamyka słownik wyrazów, wyrażeń i zwrotów specjalistycznych użytych w tekście. Dalej następują ćwiczenia językowe, mające ułatwić słuchaczom przyswojenie nowego słownictwa i form gramatycznych. Ostatnią część podrozdziału stanowią pytania kontrolne, które powinny pomóc w uszeregowaniu i zrozumieniu materiału oraz umożliwić samokontrolę. W części drugiej zostały zamieszczone teksty z historii powszechnej, o tematyce stanowiącej tło dla wydarzeń i zjawisk zachodzących na ziemiach polskich. Praca kończy się wykazem władców Polski i kalendarium wydarzeń.

Większość tekstów, zwłaszcza zamieszczonych w części dotyczącej historii Polski, przedstawia problemy bardzo syntetycznie, aby przy użyciu jak najmniejszej liczby słów przekazać jak najwięcej treści. Syntetyczne ujęcie wydarzeń pozwoliło pokazać proces rozwoju państwa i gospodarki, a nie tylko oderwane od siebie obrazy przeszłości. Autorzy uważają, że właśnie poznanie

procesów dziejowych stanowi dla słuchaczy Studium niezbędne przygotowanie do pomyślnego studiowania.

Niektóre teksty, zwłaszcza realizowane podczas pierwszych lekcji kursu, mogą wydawać się bardzo proste. Jednak większość słuchaczy Studium na początku posiada minimalną wiedzę językową i historyczną.

Autorzy mają nadzieję, że książka ułatwi słuchaczom SJPdC przygotowanie się do studiów w Polsce, a także zbliży ich do polskiego społeczeństwa.

Autorzy

CZĘŚĆ WSTĘPNA

1. HISTORIA GOSPODARCZA JAKO NAUKA

HISTORIA, HISTORYCY, ŹRÓDŁA HISTORYCZNE

Historia jest nauką o przeszłości społeczeństwa ludzkiego od bardzo dawna do dziś.

Historia gospodarcza to część historii. **Historia gospodarcza** jest nauką, która bada i opisuje procesy oraz fakty gospodarcze w przeszłości; mówi, jak ludzie gospodarowali od czasów najdawniejszych do dziś.

Historię gospodarczą zajmują się historycy. Historyk to jest uczonec. On bada i opisuje dzieje społeczeństwa (historię regionów, państw, miast itp.).

Historyk bierze informacje ze źródeł historycznych. **Źródło historyczne** to jest każdy ślad działalności człowieka. Źródłem historycznym może być dom, naczynie, narzędzie, książka, list, dokument itp.

Historyk interesuje się, **gdzie** było wydarzenie i **kiedy** ono było – pyta o **miejsce** i **czas** wydarzeń. Historyk szuka również przyczyn wydarzenia – chce wiedzieć, **dlaczego** ono było, myśli też nad jego skutkami i znaczeniem.

CZAS W HISTORII

Dla historyka ważny jest dzień (doba), miesiąc, rok, wiek (stulecie), tysiąclecie, era.

Era to czas historii, którego początkiem jest ważne wydarzenie, od którego zaczyna się liczyć kolejne lata.

Narodziny Jezusa były ważnym wydarzeniem i są początkiem nowej ery w dziejach ludzkości. Czas od narodzin Jezusa, określamy czasem **naszej ery** i zapisujemy w skrócie **n.e.** Czas przed narodzeniem Jezusa nazywamy czasem **przed naszą erą** i zapisujemy w skrócie **p.n.e.** Wszystko, co wydarzyło się przed narodzinami Jezusa, wydarzyło się przed naszą erą. Wszystko, co wydarzyło się w czasach od narodzenia Jezusa do współczesności, wydarzyło się w naszej erze.

Tysiąclecie to okres tysiąca lat.

Tysiąclecie = 1000 lat.

Od narodzin Jezusa minęły już dwa tysiąclecia. Obecnie żyjemy w trzecim tysiącleciu naszej ery. Do nazwania tysiąca lat używa się również pojęcia „milenium”. Wyraz ten pochodzi z języka łacińskiego i oznacza tysiąc lat.

Wiek to okres stu lat.

Wiek = 100 lat.

Każdy wiek to stulecie. Dziesięć wieków to tysiąclecie. Żyjemy teraz w XXI wieku naszej ery. Wiek, w którym było dane wydarzenie zapisujemy cyframi rzymskimi. Słowo wiek zapisujemy w skrócie **w.**

OKREŚLANIE WIEKU DANEGO WYDARZENIA

Jeśli znamy rok wydarzenia, możemy określić wiek, w którym się ono wydarzyło.

Cyfry rzymskie	Cyfry arabskie
M	1000
D	500
C	100
L	50
XXI	21
XX	20
XIX	19
XVIII	18
XVII	17
XVI	16
XV	15
XIV	14

XIII	13
XII	12
XI	11
X	10
IX	9
VIII	8
VII	7
VI	6
V	5
IV	4
III	3
II	2
I	1

PRZYKŁADY

PRZYKŁAD 1.

Polska przyjęła chrzest w 966 roku n.e. Wydarzenie to było w X wieku. Data 966 oznacza, że 9 pełnych wieków już minęło (9×100) i od 66 lat trwał już następny, czyli X wiek.

PRZYKŁAD 2.

W 1978 roku kardynał Karol Wojtyła został papieżem Janem Pawłem II. Było to w XX wieku. Data 1978 oznacza, że 19 pełnych wieków już minęło (19×100) i od 78 lat trwał już następny, czyli XX wiek.

PRZYKŁAD 3.

Miasto Rzym zostało założone w roku 753 p.n.e. Wydarzenie to było w VIII wieku p.n.e. Data 753 oznacza, że 7 pełnych wieków (7×100) i 53 lata wieku VIII musiały upłynąć, zanim urodził się Jezus.

PRZYKŁAD 4.

Rok 1001 był pierwszym rokiem XI wieku, a rok 1100 ostatnim rokiem tego wieku. Wiek XXI zaczął się w roku 2001, a zakończy się w ostatni dzień 2100 roku. Każdy pierwszy rok rozpoczynający nowe stulecie jest pierwszym rokiem nowego wieku, wiek ten kończy się, gdy upłynię sto lat.

DZIAŁY HISTORII

Historycy podzielili historię na części (działy). Działami historii są:

- **prehistoria** (prahistoria) – to przeszłość, kiedy nie było źródeł pisanych;
- historia **starożytna** (**starożytność**) – to czas do V w. n.e.;
- historia **średniowieczna** (**średniowiecze**) – to czas od V w. do XV w. n.e.;
- historia **nowożytna** – to XVI–XIX w.;
- historia **najnowsza** – to XX i XXI w.

ETAPY ROZWOJU SPOŁECZEŃSTWA

Uczni podzielili przeszłość społeczeństwa ludzkiego na etapy rozwoju. Wielu uczonych mówi, że takimi etapami są:

- wspólnota pierwotna
- niewolnictwo
- feudalizm
- kapitalizm
- socjalizm

SŁOWNIK

społeczeństwo, społeczeństwa
historyk, historycy
proces, procesy
gospodarować
dzieje

źródło historyczne
 ślad, ślady
 wiek, wieki
 stulecie, stulecia
 tysiąclecie, tysiąclecia
 era, ery
 rozwój
 wspólnota pierwotna
 feudalizm
 kapitalizm
 socjalizm

ĆWICZENIA

ĆWICZENIE 1.

Proszę podzielić podane rzeczowniki na trzy grupy (rodzaje gramatyczne):

Historia, społeczeństwo, nauka, historyk, proces, fakt, ślad, działalność, źródło, książka, dokument, miasto, terytorium, narzędzie, przyczyna

rodzaj męski (on)

rodzaj żeński (ona)

rodzaj nijaki (ono)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ĆWICZENIE 2.

Proszę podkreślić dobrą formę określenia (przymiotnika)

Przykład: **historia** gospodarczy, gospodarcza, gospodarcze

proces gospodarczy, gospodarcza, gospodarcze

źródło historyczny, historyczna, historyczne

wydarzenie historyczny, historyczna, historyczne

fakt gospodarczy, gospodarcza, gospodarcze

działalność gospodarczy, gospodarcza, gospodarcze

PYTANIA KONTROLNE

- 1) Co to jest historia gospodarcza?
- 2) Kim jest historyk? Czym on się zajmuje?
- 3) Jakie są działy historii?
- 4) Na jakie etapy rozwoju historycy podzielili przeszłość społeczeństwa ludzkiego?
- 5) Ile lat ma wiek? Ile lat ma tysiąclecie?
- 6) W którym wieku był rok: 6, 31, 476, 966, 1100, 1295, 1401, 1525, 1657, 1791, 1830, 1918, 1945, 1999, 2000, 2010?

2. BARDZO WAŻNE POJĘCIA EKONOMICZNE

Ekonomia jest nauką o gospodarce (o prawach, które rządzą gospodarką).

Gospodarka to jest produkcja i handel (dystrybucja), i usługi, i konsumpcja (razem).

Produkcja jest procesem wytwarzania dóbr materialnych. Produkcja może być rolna (rolnictwo), rzemieślnicza (rzemiosło), przemysłowa (przemysł). Do produkcji potrzebne są środki produkcji i praca człowieka.

Środki produkcji to są surowce i ziemia oraz narzędzia (także maszyny).

Dobro materialne to przedmiot (rzecz) potrzebny do zaspokojenia ludzkich potrzeb.

Producent to podmiot gospodarczy (człowiek, firma), który produkuje dobra materialne.

Proces gospodarczy to są zmiany w gospodarce następujące po sobie (jedna po drugiej), połączone przyczynowo (jedna jest przyczyną drugiej); na przykład rozwój, regres.

Konsumpcja (spożycie) oznacza używanie, spożywanie (także jedzenie) dóbr materialnych (korzystanie z dóbr materialnych).

Konsument to człowiek (także firma), który używa dóbr materialnych.

Handel jest wymianą dóbr między producentami i konsumentami; oznacza kupno i sprzedaż (kupowanie i sprzedawanie).

Handlem zajmuje się kupiec, handlowiec.

Towar to jest dobro (produkt, rzecz) przeznaczone na sprzedaż.

Usługi to są czynności (prace), które zaspokajają potrzeby ludzi; mogą być usługi transportowe, bankowe, rzemieślnicze; usługi nie tworzą bezpośrednio nowych dóbr.

Rynek to wszyscy kupujący i sprzedający (nabywcy i sprzedawcy) oraz całość dokonywanych transakcji. Rynek składa się z popytu, podaży i cen. Rynek może być lokalny, krajowy, międzynarodowy.